

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Adaptační proces seniorů v Domově pro seniory Pohoda

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Veronika Babůrková

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Dvořáčková, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Adaptační proces seniorů v Domově pro seniory Pohoda“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21.4.2017

.....

Veronika Babůrková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své poděkování vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Dagmar Dvořáčkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. Také děkuji zaměstnancům a vedení Domova pro seniory Pohoda, kteří mi umožnili výzkum provést a klientům za ochotu odpovídat na mé otázky.

Adaptační proces seniorů v Domově pro seniory Pohoda

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá adaptačním procesem seniorů v Domově pro seniory Pohoda v Netolicích. I v poslední etapě lidského života má osoba právo na důstojný život vyplněný pocitem spokojenosti a pohody. Pokud senior zůstane odkázán na pomoc institucionální péče, je právě vstup do takového zařízení zásadní změnou v jeho životě. Toto období je pro seniora spjato s rizikovými faktory a mělo by směřovat k přirozenému začlenění seniora do nového prostředí a k plynulému přizpůsobení se podmínkám domova pro seniory. V teoretické části se práce zabývá procesem stáří a stárnutí, významu rodiny a hodnotami lidského života. Dále je popsána charakteristika domova pro seniory s krátkým představením Domova pro seniory Pohoda v Netolicích. Samostatná kapitola je věnována adaptačnímu procesu, popisu sociálního pracovníka včetně komunikace, jako významného prvku při práci se seniory.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat faktory, které mají rozhodující vliv na adaptaci po přijetí do Domova pro seniory Pohoda v Netolicích. Pro empirickou část byla použita metoda kvalitativního výzkumu, základní technika polostrukturovaného rozhovoru, technika vytváření trsů. Při výběru respondentů byla použita metoda kvótního záměrného výběru. V této práci byla stanovena hlavní výzkumná otázka: Jaké faktory mají rozhodující vliv pro adaptační proces po přijetí do domova pro seniory? Z výsledků výzkumu vyplynula důležitost možnosti přípravy na vstup do domova. Senioři, kteří měli k dispozici určitý čas na smíření se s nástupem, prožívali přechod do domova mnohem snadněji. Hlavním symbolem v životě seniora je rodina, která přináší člověku pocit jistoty a významně přispívá k překlenutí náročného období v životě seniora. Výzkum prokázal důležitost aktivizačních činností, které jsou pro seniora motivací k vlastní samostatnosti a soběstačnosti.

Výsledky mé práce mohou sloužit především zaměstnancům konkrétního domova pro seniory ke zkvalitnění života seniora po vstupu do domova. Uvědomění si důležitosti adaptačního procesu, kdy právě citlivý a empatický přístup personálu a rodiny je hlavním prvkem v procesu adaptace na nové prostředí a nový život seniora.

Klíčová slova:

Adaptační proces; domov pro seniory; senior; potřeba; adaptabilita

The Adaptation Process of the Senior in the Home for Elderly Pohoda

Abstract

The present Bachelor thesis analyses the adaptation process of seniors in the Home for elderly Pohoda in Netolice. Even in the last stage of their life, everyone has a right to retain dignity in their life, accompanied with happiness and contentment. If an old-aged person depends on assistance provided by an institutional care, entering a home for seniors brings with it a significant change of his or her life. For an old-aged person, this period is interconnected with risk factors and should be directed at a hassle-free integration of the old-aged person in a new environment and a smooth adaptation to conditions of a home for seniors. The theoretical part of the thesis is engaged in the processes of old age and aging, importance of the family and values of a human life. In addition, the theoretical part provides characteristics of a home for seniors, introducing briefly the Home for elderly Pohoda in Netolice. A separate chapter is concerned with the adaptation process, delineation of a social worker, including communication as an important component of the work with seniors.

The objective of the Bachelor thesis is to map the factors decisively influencing the adaptation process after coming to the Home for elderly Pohoda in Netolice. The empirical part relies on the method of qualitative research, the basic technique of semi-structured interview and the clustering technique. Respondents were chosen by the intentional quota sampling method. The main research question was postulated for this thesis as follows: What factors have the decisive influence on the adaptation process after joining a home for seniors? Results of our research have revealed that it is important to be given an opportunity to prepare for coming to a home for seniors. The switch-over to the life in the home for seniors was much easier for those who were given a certain period of time to enable them to put up with joining a home for seniors. For seniors, the main symbol in their life is the family, which brings a feeling of security and contributes significantly to the process of overcoming a difficult period in the life of an old-aged person. The research proved the importance of activation activities, which motivate an old-aged person for his or her independence and self-sufficiency.

Results of the present thesis may serve, in particular, to employees of the specific home for seniors, and should improve the life of seniors when joining the home for seniors. Last but not least, the results should contribute to awareness of importance of the adaptation process, when a sensitive and emphatic approach of the staff and family members is the constituent element in the process of adaptation to a new environment and new life of seniors.

Key words

Adaptation process; retirement home; senior; need; adaptability

Obsah

1	Úvod	10
2	Senior, proces stáří a stárnutí.....	12
	2.1 Senior	12
	2.2 Proces stáří a stárnutí	12
3	Rodina.....	15
	3.1 Význam rodiny.....	15
	3.2 Mezigenerační soužití	15
4	Domov pro seniory	17
	4.1 Domov pro seniory Pohoda v Netolicích	17
	4.2 Příjímací procedura	18
	4.3 Potřeby člověka	19
	4.4 Hodnoty lidského života	20
5	Adaptace, adaptační proces	22
	5.1 Role sociálního pracovníka	23
	5.2 Komunikace	23
6	Operacionalizace základních pojmů.....	25
7	Cíl práce a výzkumné otázky	26
	7.1 Cíl práce	26
	7.2 Hlavní výzkumná otázka.....	26
	7.3 Dílčí výzkumné otázky	26
8	Metodika.....	27
	8.1 Metodický postup.....	27
	8.2 Popis výzkumného nástroje.....	27
	8.3 Popis výzkumného souboru	27
	8.4 Předvýzkum.....	28
	8.5 Způsob zpracování dat	29
	8.6 Harmonogram výzkumu.....	29
9	Výsledky a jejich interpretace	31
10	Diskuse	38
11	Závěr.....	44
12	Seznam použitých zdrojů	46

13 Přílohy	51
------------------	----

1 Úvod

Život člověka probíhá v různých etapách, při nichž každý jedinec stárne. Stáří je nevyhnutelnou etapou lidského života, a jak vyplývá ze statistik, úmrtnost i porodnost se snižuje a seniorů v naší společnosti přibývá. Na tuto skutečnost by měli být připraveni zvláště poskytovatelé sociálních služeb, kteří provozují domovy pro seniory, jelikož žadatelů o tuto službu bude v budoucnu jistě přibývat. Jelikož je stáří přirozené období lidského života, tak i starý člověk má právo na důstojný a kvalitní život a mnohdy bez pomoci společnosti a rodiny nemůže těchto hodnot dosáhnout. Právě míra zájmu a péče o seniory vypovídá o úrovni vyspělosti daného státu, kdy právě zajištění důstojné a kvalitní péče je ukazatelem a vizitkou každé vyspělé společnosti. V dnešní době, kdy se stále zvyšuje počet seniorů, je nezbytné, aby poskytované sociálních služeb byli na vysoké úrovni, stále se rozvíjeli a přizpůsobovali se potřebám jednotlivce.

Pokud se člověk rozhodne pro pobyt v sociálním zařízení, může být pro mnoho osob velmi obtížné vyrovnat se s novou životní situací, prostředím, novým životním stylem a zvyky. Každý člověk je jedinečný, a proto je pro každého konkrétního jedince náročnost adaptace v novém prostředí domova rozdílná a záleží na mnoha faktorech, které mohou adaptační proces ovlivnit. Proto je nezbytné, aby žadatel a jeho rodina obdrželi co nejvíce informací týkající se následné životní změny. Senior i jeho okolí se tímto mohou alespoň z části připravit na novou životní etapu, která zasáhne do života všem zúčastněným. Často je tou nejvýznamnější hodnotou pro většinu seniorů právě rodina, která by měla dotyčného podpořit a snažit se mu ulehčit již tak nelehkou situaci při přechodu do nového domova.

Dokud se aktuálnost tohoto téma nedotkne každého z nás jako jednotlivce, zasouváme tuto skutečnost do pozadí své mysli a o případném budoucím problému nepřemýšlíme. V nedávné době se i má rodina dostala do situace, kdy jsme byli nuceni rozhodnout se, zda pečovat o nemohoucího seniora nebo vyhledat pomoc ve formě ústavního zařízení. Vážnost nastalé situace si uvědomoval každý ze zúčastněných, kdy vše bylo umocněno jasně odmítavým postojem osoby, které se tato skutečnost dotýkala nejvíce - nesoběstačného seniora. Z tohoto důvodu pro mne bylo žádoucí dozvědět se o této problematice více informací a věnovat se danému tématu podrobněji.

Při vstupu seniora do domova je důležitý vřelý a pozitivní přístup, kdy právě zaměstnanci domova nahrazují alespoň z části klientovu rodinu. Vytvoření důvěry k personálu domova přispívá k lehčímu vyrovnání se s nastalou situací. Právě necitlivý a lhostejný přístup by mohl vést k horšímu průběhu adaptace klienta. Při přechodu z domova do institucionální péče je důležité, aby zaměstnanci domova znali okolnosti, které ovlivňují adaptační proces a snažili se co nejvíce toto období klientům ulehčit a přizpůsobit podmínky života v domově tak, aby se klient cítil spokojeně a v bezpečí. Zaměstnanci domova by měli úzce spolupracovat s rodinou klienta a zajímat se nejen o zdravotní stav, ale zajímat se o klienta hlouběji - znát důvody jeho nástupu, zajímat se o jeho koníčky, zvyky, pocity, znát jeho životní příběh.

„Vědět, jak zestárnout, to je mistrovské dílo moudrosti a jedna z nejdůležitějších kapitol velkého umění žít.“

Henri Amiel

2 Senior, proces stáří a stárnutí

2.1 Senior

Složení lidské populace se v současné době mění. Slepíčka et al. (2015) označuje seniorský věk jako „slunný podzim života“ a jako „jediný způsob jak dosáhnout vysokého věku.“ Tvrdí, že jde především o to, najít prostředky, které umožní naplnit přání „přidat kvalitní život k létům a ne pouze léta k životu.“ Čevela et al. (2014) uvádí, že je řada seniorů, kteří si udržují své fyzické, psychické i společenské aktivity a poukazuje na to, že právě ve stáří je rozhodující udržovat funkční tělesné schopnosti a dále rozvíjet psychosociální schopnosti a dovednosti. Dále uvádí (Čevela et al., 2014), že u nově stárnoucích generací se ve všech hospodářsky vyspělých zemích dlouhodobě prodlužuje naděje dožití, tj. lidé se častěji dožívají stáří a žijí v něm delší dobu. Přístup k životu má hodně společného s pocitem pohody a životní spokojenosti (Lange, 2012).

2.2 Proces stáří a stárnutí

Dle Procházkové (2014) je stárnutí populace jedním z nejvíce diskutovaných fenoménů, které mají vazbu na změny ve struktuře sociální a ošetrovatelské péče. Holczerová a Dvořáčková (2013) se domnívají, že stárnutí společnosti se stává jedním z celosvětových problémů a týká se všech stejným způsobem. Lidé se na stáří nejvíce obávají odsunu na okraj společnosti a ztráty identity vyrůstající ze stereotypního nahlížení na stáří (Slepíčka et al., 2015).

Dle Hrozenské a Dvořáčkové (2013) je proces stárnutí charakterizovaný strukturálními a funkčními změnami organismu a také poklesem schopností a výkonnosti jedince. Čevela, et al. (2012, s. 34) uvádí, že „*stárnutí je proces, při kterém dochází postupně ke změnám nejen zdravotního a funkčního stavu seniora, ale též k proměnám jeho partnerských, rodinných a společenských vztahů.*“ Rychlost stárnutí je geneticky zakódována, ale současně je ovlivněna životním stylem, prostředím, v němž osoba žije,

prací, kterou vykonává, stresem apod. (Mlýnková, 2011). Dle autorů Saka a Kolesárové (2012) není česká společnost připravena na své stárnutí. Jakmile zestárne generace narozená v 70. letech 20. století, budou lidé ve starším věku tvořit většinu české populace (Dudová, 2015).

Čevela et al. (2012) hovoří o tradičním rozdělení stáří: kalendářní, biologické a sociální, kdy počáteční hranice příchodu stáří, ani jeho průběh nemusejí být v těchto rozlišeních vůbec totožné.

Dle autorek Hrozenské a Dvořáčkové (2013) je možné dělit věk člověka podle Hegyiho z pohledu mnohých aspektů:

Věk chronologický vyjadřuje věk kalendářní, odpovídá skutečně prožitému času bez ohledu na stav organismu. Věk biologický je důsledkem geneticky řízeného programu, působení zevního prostředí a způsobu života a přítomnosti chorob nebo úrazů. Věk funkční odpovídá funkčnímu potenciálu člověka, je daný souhrnem charakteristik biologických a sociálních. Věk psychologický je důsledkem funkčních změn v průběhu stárnutí, individuálních osobnostních rysů a subjektivního věku. Věk sociální - zahrnuje přítomnost, respektive nepřítomnost životního programu a do určité míry závisí na důchodovém věku.

Stáří je poslední etapou lidského života. Je charakterizováno postupným úbytkem sil, změnou tělesného vzhledu, zpomalováním osobního tempa, snížením výkonnosti - involučními změnami. Rozdíly v průběhu stárnutí jsou u jednotlivých lidí individuální (Kopecká, 2011). Autoři Sak a Kolesárová (2012) uvádějí, že u stárnoucí společnosti se nejedná pouze o prodloužení života, ale také o psychosociální proměnu obsahu stáří, kterou s určitým posunem následuje proměna společnosti v dlouhověkou společnost.

Kategorizace stáří dle Světové zdravotnické organizace:

60-74 let - rané stáří

75-89 let - stáří

nad 90 let - dlouhověkost

(Mlýnková 2011).

Autorky Hrozenská a Dvořáčková (2013) se domnívají, že stárnutí je specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódovaný, neopakuje se, je nezvratný, jeho povaha je různá a zanechává trvalé stopy. Philips et al. (2010) vidí stárnutí jako proces pramenící z fyziologických a genetických faktorů, které jsou ovlivněny faktory prostředí.

Společenské klima by mělo být takové, aby společnost po starých lidech aktivně požadovala moudrost, vyplývající z jejich zkušeností, a aby ji oceňovala jinak než povrchním a obligátním odkývnutím (Kutnohorská et al., 2011). Jak zmiňuje Thomas (2010) je tedy nezbytný nový pohled na stáří a stárnutí a též, aby společnost projevila větší zájem zajímat se o tuto oblast. Zdá se však, že dnešní společnost považuje za přínosné a cenné jen takové stáří, které je schopno držet krok s mladými (Kutnohorská et al., 2011). Dodává, že takový přístup je sice pochopitelný a do jisté míry i žádoucí, nicméně ve své podstatě zpochybňuje to, co je na stáří nejcennější, tj. vlastní smysluplnost stáří. Mlýnková (2011) doplňuje, že příprava na stáří je záležitostí celoživotní, závisí na mnoha faktorech, z nichž nejdůležitější je osobnost člověka, aktivita během dosavadního života, zkušenosti a vlastní životní filozofie. Domnívá se (Mlýnková, 2011), že stáří je obdobím bilancování uplynulého života a jeho přijetí se vším negativním i pozitivním. Poskytovatelé sociálních služeb by měli znát nejen potřeby seniorů, ale také faktory, které ovlivňují kvalitu života samotných seniorů (Dvořáčková, 2012).

3 Rodina

3.1 Význam rodiny

Jak uvádí Hrozenková a Dvořáčková (2013, s. 46) „rodina je nejstarší základní jednotka lidského společenství, jehož organickou součástí je i starší člověk.“ Pro psychický život seniora má jeho vztah ke společnosti mimořádný význam, především však vztah k rodině. Tvrdí (Hrozenková a Dvořáčková, 2013), že možnost bytí s rodinou v závěrečné etapě lidského života je nenahraditelná a v mnoha případech umožňuje staršímu člověku dožít se delšího věku, přinejmenším mu přináší šťastnější prožití každodenního života.

O seniora se rodina postará obvykle do té doby, než se jeho stav zhorší do té míry, že vzniknou problémy v domácím prostředí pro rodinu nezvládnutelné. Okolnosti, vývoj choroby, ošetřovatelské problémy, někdy i nedostatek snahy, ochoty a možností pokračovat v obětavé a náročné péči v rodině dříve nebo později vyústí v potřebu institucionálního řešení dané situace (Kutnohorská et al. 2011). V péči o seniora má rodina nezastupitelné místo, neboť dle Mlýnkové (2011) plní dvě významné funkce.

Rodina je zdrojem informací, které pomohou pracovníkům v sociální oblasti a zdravotníkům poskytnout klientům potřebnou péči, kdy senior z určitých důvodů nemusí odborný personál dostatečně informovat o svém zdravotním stavu a schopnostech sebezpečí (Mlýnková, 2011).

Aktivní spoluúčast rodiny na péči o seniora poskytuje též emocionální podporu. Ta spočívá v tom, že senior zpravidla snáze a lépe přijímá pomoc od blízkých než od cizích osob (Mlýnková, 2011).

Dle autorů Gillernové et al. (2011) je důležitá rodinná přizpůsobivost a fungující rodina, která může kreativně řešit situace, jež přináší život, vyjádřit podporu, zájem a zaujetí. Čevela et al. (2012) předpokládá, že až čtvrtina seniorů v České republice žije osaměle nebo v sociální izolaci.

3.2 Mezigenerační soužití

Společenská role seniora je dle Dvořáčkové (2012) v současné společnosti okrajová. Domnívá se (Dvořáčková, 2012), že naše kultura pěstuje kult mládí a dětství, ale i přesto se může senior uplatnit jako partner a pomocník vůči mladší generaci ve své

rodině. Jistou dávkou vzájemné tolerance, lásky, porozumění, vhodného prostředí k bydlení si dle Mlýnkové (2011) vyžaduje právě vícegenerační soužití. Důležité je dle autorky Mlýnkové (2011) učit se úctě k seniorské populaci, poznávat svět dříve narozených, jejich problémy, názory a odlišnosti od osob ostatních věkových kategorií. Podle Čevely et al. (2012) se rodiny dramaticky zmenšují a pocit odpovědnosti dětí vůči rodičům se mnohde vytrácí a z těchto důvodů může nastat problém, neboť lidé si nejvíce přejí stárnout doma, protože se výrazně podporuje soběstačnost a autonomie seniora. Podpora mezigenerační soudržnosti a solidarity by měla být součástí všech opatření přijímaných v reakci na stárnutí populace (Čvela et al., 2012).

Téměř žádný z rodičů by nepřipustil svěřeni výchovy svého potomka do rukou institucím typu dětský domov, avšak jak tvrdí Vávrová (2014) v závěrečné fázi života seniora není pro jeho blízké institucionální péče ničím výjimečným. Jestliže se soběstačnost staršího člověka sníží natolik, že již není možné, aby žil sám ve své domácnosti a pomoc ze strany rodiny je nedostačující nebo úplně chybí, přichází na řadu péče institucionální (Holczerová, Dvořáčková, 2013).

4 Domov pro seniory

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost a to zejména z důvodu věku a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, © 2016). Hrozenková a Dvořáčková (2013) přitom dodávají, že velký důraz by měl být kladen na dodržování lidských práv, na individuální potřeby klienta, respektování svobodné vůle osob a směřovat klienty k sociálnímu začleňování. Domovy pro seniory poskytují dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění stravu, ubytování, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, zprostředkování kontaktu se společností, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv, zájmů a osobních záležitostí. Jednotlivé základní činnosti pak detailně zpracovává vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Společným jmenovatelem sociálních služeb je dle Krhutové (2013) snaha o maximální podporu nebo pomoc člověku při řešení jeho nepříznivé sociální situace, s důrazem na jeho samostatnost, aktivitu a ochranu lidských práv. Matoušek a kol. (2013) se domnívá, že tyto instituce by měly přispívat k tomu, aby senioři mohli prožívat život podobný tomu před nástupem do domova pro seniory, mohli nadále uspokojovat své potřeby a rozvíjet své schopnosti. Dodává (Matoušek, 2013), že kromě ubytovacích kapacit disponují též zázemím pro přípravu stravy, pro poskytování základní ošetrovatelské a zdravotnické péče a pro uskutečňování nejrůznějších aktivit uživatelů služeb. Bohužel perspektivy vývoje kapacit v domovech pro seniory nejsou příznivé a jen v Jihočeském kraji se dle populačních prognóz zvýší počet seniorů do roku 2030 o více než 40% (Šídlová, Šídlo, 2016).

4.1 Domov pro seniory Pohoda v Netolicích

Zřizovatelem Domova pro seniory Pohoda je město Netolice a provoz v domově byl zahájen v dubnu 2002, ubytování a provoz domova je umístěno do 4 podlaží. K dispozici je 84 lůžek v jedno a dvoulůžkových pokojích, též dva apartmány pro manželské páry, celá stavba je bezbariérová (Domov pro seniory Pohoda, © 2016). Domov je umístěn v klidné a příjemné lokalitě městské památkové zóny, pět minut chůze od centra města. V areálu domova je také dům s pečovatelskou službou,

kadeřnictví a dílny ergoterapie. Domov pro seniory nabízí každoročně kolem padesáti různých společenských a kulturních aktivit (Domov pro seniory Pohoda, © 2016).

Cílovou skupinou jsou osoby, které dosáhly věku 50 let, a z důvodu snížené soběstačnosti vyžaduje jejich situace pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby, osoby s chronickým onemocněním nebo zdravotním postižením, které není překážkou pro kolektivní ubytování a potřebují pomoc jiné fyzické osoby (Domov pro seniory Pohoda, © 2016).

Základními principy při poskytování služby jsou plné respektování práv uživatele, individuální a odborný přístup, zajištění důstojných podmínek, podpora socializace, lidský a vstřícný přístup ke každému uživateli (Domov pro seniory Pohoda, © 2016).

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb: poskytování ubytování, celodenní stravy, pomoc při zvládání úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti, podpora při uplatňování oprávněných zájmů, a obstarávání osobních záležitostí (Domov pro seniory Pohoda, © 2016).

4.2 Přijímací procedura

Právě přestěhování osoby v pokročilém věku se dle Čevely et al. (2012) stává problémem, jelikož jde o velmi závažný stresor, a to i tehdy, jde-li o aktivní, chtěné stěhování do lepších podmínek, natož jde-li o stěhování vynucené rodinou nebo okolnostmi. Jak uvádí Kutnohorská et al. (2011) právě seniorské klienty je potřeba cíleně podporovat a motivovat k sebeúctě a zdravému sebehodnocení. Měly by být respektovány reálné schopnosti seniorů, jejich sluchové, pohybové, zrakové a další limity (Kutnohorská et al., 2011).

Šamánková a kol. (2011) upozorňuje na důležitost tolerování výkyvů nálad seniora a respektování prostředí, ze kterého osoba vychází, též respektování osobních životních hodnot seniora a v neposlední řadě důležitost znát pacientovy představy o pomoci. Zapůsobit na klienta může již vybavení vstupní haly, příjmové místnosti, chodeb instituce, což svědčí i o úrovni kvality služeb instituce (Procházková, 2014).

Též jednání se zájemcem o službu by mělo být povinností dle Hauke (2011) sociálního pracovníka. Dodává (Hauke, 2011), že sociální pracovník zde má nezastupitelnou roli a není vhodné ani správné, aby tuto činnost vykonávala pečovatelka, která nemusí mít patřičné vzdělání a není vycvičena v umění vést rozhovor. Seniorské je třeba cíleně podporovat a motivovat k sebeúctě a zdravému sebehodnocení, respektovat jejich reálné schopnosti a pomalejší psychomotorické tempo (Kutnohorská et al., 2011).

Pro pomáhající profese je důležité dle Kutnohorské et al. (2011) vytvoření dobrého vztahu s tím, komu je pomáháno. Doplnuje (Kutnohorská et al., 2011), že tento vztah by měl být postaven především na důvěře, pocitu bezpečí a porozumění. Pokud mají být institucí nabízeny smysluplné služby a péče, musí se brát v potaz i životní příběh seniora, který patří do celkového obrazu člověka jako takového (Procházková 2014).

Kutnohorská et al. (2011) poukazuje na náročnost práce se seniory z hlediska etiky a předpokládá eticky citlivý přístup hlavně ve schopnosti porozumět klientovi, docenit jeho způsoby uvažování a myšlení. Jako další hledisko spatřuje ve vymezení a dodržení rozsahu pomoci, která odpovídá požadavku klienta.

Jedním z důležitých faktorů při adaptaci je dosažená míra naplnění základních potřeb člověka (Šamánková et al., 2011).

4.3 Potřeby člověka

Senioři potřebují dle Hrozenkové a Dvořáčkové (2013) uspokojovat v životě všechny své potřeby stejně jako kdokoliv jiný, přičemž jsou často odkázáni na pomoc svého okolí. Matoušek a kol. (2013) definuje potřebu jako chybění něčeho, přičemž potřeby mohou být kladeny na stejnou úroveň nebo mohou být viděny i jako hierarchie, ve které jsou základní, biologické potřeby „dole“ a potřeby duchovní, týkající se blízkých vztahů a společenského uznání „nejvýše.“ Lidskými potřebami se zabýval například americký psycholog A. H. Maslow. Jeho pravděpodobně nejznámější teorie představuje pět druhů potřeb, uvedených od nejnižších k nejvyšším. Základem této teorie je, že k uspokojování „vyšších“ potřeb jsou lidé motivováni až po naplnění potřeb nižších (Kutnohorská et al. 2011). Jiné dělení potřeb například podle počtu osob, kterých se týkají, uvádí Šamánková a kolektiv (2011) takto:

Potřeby individuální jsou potřeby člověka jako jednotlivce (splnit si své plány, potřeba osobního růstu, sebeuplatnění, seberealizace).

Potřeby kolektivní se týkají větší skupiny lidí nebo celé společnosti (potřeba sociální a zdravotnické péče, ochrany životního prostředí).

Podle obsahu na potřeby materiální, které vyjadřují požadavek mít věc ve vlastnictví a užívat ji (dům, auto, byt, oblečení) a nemateriální potřeby, které jsou spojeny s duševní stránkou jedince, jeho ideály, osobní hierarchií hodnot (potřeba lásky, přátelství, osobní svobody).

Zhodnocení potřeb klienta není dle Mlýnkové (2011) jednoduchou záležitostí a na zhodnocení by se měl podílet senior i jeho rodina. Mlýnková (2011) dodává, že seniora bychom měli hodnotit komplexně, zaměřit se na jeho fyziologické problémy, na psychické a sociální potřeby.

U uspokojování potřeb seniorů se dle autorky Mlýnkové (2011) mění hodnotová orientace potřeb - v popředí jsou potřeby zdraví, bezpečí, klidu a spokojenosti a seniori jako by se vraceli z výšky Maslowovy pyramidy k jejím základům. Čevela et al. (2012) zastává názor, že zřejmě nejvíce společnou potřebou seniorů je být respektován jako svérázný jedinec. Dvořáčková (2012) tvrdí, že je nutné usilovat o lepší pochopení potřeb seniorů, jinak může vést příští vývoj ke snížení kvality života jednotlivce.

4.4 Hodnoty lidského života

Definice hodnoty dle Jandourka (2012) je nevědomá nebo vědomá představa o tom, co je žádoucí. Čevela et al. (2012) považuje za nejvyšší hodnotu lidského života v souvislosti se zdravotně sociální péčí důstojnost. Uvádí (Čevela et al., 2012), že dle OSN by podpora seniorů měla usilovat o pět základních prvků, jimiž jsou:

Důstojnost a respektování lidské důstojnosti je v demokratických společnostech jedním ze základních lidských práv. Lidská důstojnost není jednoduše definovaným pojmem, ale výsledkem sociálně historického procesu (Čevela et al. 2014). Jako absolutní hodnotu lidské bytosti definuje Matoušek a kol. (2013) právě důstojnost člověka, která se projevuje hlavně ve svobodě a odpovědnosti, také jako předpoklad osobních vztahů či lidské vztahovosti.

Autonomie člověka, kterou Kutnohorská et al. (2011) definuje jako schopnost uvažovat o osobních, individuálních cílech a na základě takových úvah jednat. Autonomie a závislost na pomoci druhých osob se dle autorky Dvořáčkové (2012) nevylučují a dodává, že autonomie v sobě zahrnuje sebeurčení, nezávislost, svobodu a kontrolu rozhodování.

Dalším základním prvkem je dle Dvořáčkové (2012) seberealizace, kdy smyslem života se zabýval zejména V. Frankl, který pokládal „vůli ke smyslu“ za hlavní motivační sílu. Podmínkou pro to, aby člověk žil, jednal a prožíval s pocitem smysluplnosti, je mít něco, pro co žít (Dvořáčková 2012).

Participaci, jako základní prvek podpory seniorů vidí autor Čevela et al. (2012) v sounáležitosti a sdílení něčeho s jinými lidmi souvisí se smysluplností, též příslušnost k nějaké sociální skupině a pocit přínosnosti pro ni.

Posledním prvkem je zabezpečení, která spočívá v hmotné zabezpečení, tělesném neustrádání (Čevela et al., 2012).

Čevela et al. (2012) se domnívá, že k podceňovaným prioritám patří právě podpora smysluplnosti. Tvrdí (Čevela et al., 2012), že zejména u seniorů jde o nalézání cílů a perspektiv být končícího a omezeného života, tedy bez podpory vůle ke smyslu a bez vytváření podmínek pro smysluplné, seberealizační aktivity se život v domácím i ústavním prostředí mění v pouhé přežívání.

5 Adaptace, adaptační proces

Tak jak je neopakovatelný každý jedinec, jak ve své individualitě, tak je dle Kutnohorské et al. (2011) neopakovatelná a jedinečná práce s ním. Hauke (2011) uvádí, že máme tendence klientovi říkat, co má dělat, v domnění, že mu tím pomáháme, ale většinou mu pouze nutíme způsoby řešení, které mu nejsou vlastní, které ani nechce, ale obává se nám říct, že to chce jinak. Posloucháním vyprávění příběhu seniorem můžeme lépe porozumět jeho situaci a také mu pomoci k porozumění jeho vlastní identity (Bužgová, 2015).

Kutnohorská et al. (2011) spatřuje nezbytnost v přiměření klienta ke spolupráci a získání jeho důvěry partnerským a nepaternalistickým přístupem. Dodává (Kutnohorská et al., 2011), že bez důvěry je každá další práce neefektivní, to je možné, jen pokud náš vztah ovládne úcta k němu. Ondrušová (2011) uvádí, že životní změny mohou být psychosociálními stresory, které mohou stát u vzniku deprese, jelikož odolnost seniora klesá stejně jako schopnost adaptace. Haškovcová (2010) doplňuje, že sníženou schopnost adaptace doprovázejí projevy nejistoty a úzkosti z neznámého prostředí a z kontaktu s cizími lidmi.

Kopecká (2011) se připojuje k názoru, že změna prostředí je pro jedince velká zátěž spojená se ztrátou zázemí, jistoty samostatnosti a soběstačnosti. Dodává, že jedinečnou připravenost jedince na příchod do domova a dobrovolnost rozhodnutí může pozitivně ovlivnit adaptační proces. Pokud se jedná o nedobrovolný vstup do zařízení, může docházet k nespolečnosti a konfliktům, nepřátelství a k obviňování (Kopecká, 2011).

Hrozenská (2008) uvádí délku trvání adaptační doby přibližně 6 až 12 měsíců, kdy vlastní adaptace má několik fází:

- fáze očekávání
- fáze vlastní adaptace
- fáze doznívající stresové reakce

V prvních dvou fázích se může dostavit stresová reakce a fáze třetí přechází do akceptování nastalé situace a projevuje se aktivní adaptací (Hrozenská, 2008).

Kalvach (2008) popisuje adaptaci na nové prostředí v několika fázích. První fázi nazývá jako seznamovací neboli konfrontační, která popisuje nástup do domova. Druhou fází nazývá vnějším přizpůsobením se, kdy je spojena s podřízením se zvykům a chování ústavnímu řádu. Mnohdy je spojena s pocity a projevy úkornosti, rezignace, lítosti a stresu. Třetí fáze je dle Kalvacha (2008) fází vnitřního přizpůsobení se, kdy dochází k navazování vztahů, sblížování s lidmi, participaci na dění, zařazování v hierarchii a dynamice skupiny. Často je doprovázena řadou stresorů. Ve čtvrté fázi dochází k oslabení vazby na dění mimo ústav, které se projevuje oslabením vztahů s vnějším světem a k oslabení kontaktů s vlastní rodinou. V následné fázi dochází ke ztotožnění s ústavním prostředím, kdy si klient nepřeje zařízení opustit (Kalvach, 2008).

Mlýnková (2011) se domnívá, že na každou změnu, která se v životě seniora objeví, je nutné se adaptovat, zvyknout si na ni a přijmout ji jako hotový fakt.

5.1 Role sociálního pracovníka

Základní předpoklad vidí (Hrozenková a Dvořáčková, 2013) v angažovanosti pracovníka, a jeho motivaci pomáhat. Domnívají se (Hrozenková a Dvořáčková, 2013), že pro úspěšný výkon pomáhajícího pracovníka je nutná vyzrálost, odpovědnost, porozumění, empatie, obětavost, prosociální jednání a též vrozené osobnostní rysy. Pracovník, který se zajímá o klienty, o to co by chtěli, pomáhá jim zvládnout věci, které sami nezvládají (Chloupková, 2013).

Sociální pracovník musí být člověk, který je schopen reflektovat skutečnost, který si je vědom, že může dávat, když ví, že má co nabídnout (Kutnohorská et al. 2011). Dobrá komunikace celého personálu s klientem, jeho rodinou, je nezbytným východiskem k řešení nastalých situací (Holmerová, 2014).

5.2 Komunikace

Procházková (2014) poukazuje na to, že osobu je nutné vnímat jako celek, pochopit člověka v plném rozsahu, ve všech jeho dimenzích, fyzické, duševní a duchovní. Znalosti seniora, jeho osobnosti a projevech při rozhovoru vede k efektivní komunikaci (Malíková, 2011). Za důležité zásady při komunikaci se seniorem považují (Hrozenková a Dvořáčková, 2013) uvědomění, vymezení vzájemných rolí, pozdrav a důležitost oslovení, vytvoření vztahu laskavosti a důvěry. Velký význam dobré komunikace

příkládá též Adams et al. (2009), který poukazuje na potřebnou dovednost sociálního pracovníka správně komunikovat se seniorem. Nejvíce informací člověk vnímá neverbálně, pouhých 10% připadá na vnímání samotných slov (Hauke, 2011).

6 Operacionalizace základních pojmů

Adaptační proces - přizpůsobení se jedince, instituce, systému nebo kultury vnějším podnětům (Harris, White, 2013)

Senior - (z lat. senex, senis, starý, druhý stupeň senior, starší) - v medicíně a ošetrovatelství se jedná o člověka vyššího věku, dle klasifikace stáří nad 60 až 65 let (Pokorná et al., 2013).

Domov pro seniory - § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje domov pro seniory jako zařízení, které poskytuje služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc fyzické osoby.

Potřeba- motiv k jednání. Neuspokojená vede k deprivaci, ke strádání. (Jandourek, 2012)

Adaptabilita – dovednost a schopnost přizpůsobení, přizpůsobivost, adaptivita (Pokorná et al., 2013).

7 Cíl práce a výzkumné otázky

7.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat faktory, které ovlivňují adaptační proces v Domově pro seniory Pohoda.

7.2 Hlavní výzkumná otázka

Byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaké faktory mají rozhodující vliv pro adaptační proces po přijetí do domova pro seniory?

7.3 Dílčí výzkumné otázky

Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky byly stanoveny 4 dílčí výzkumné otázky.

DVO1 Jaký vliv měly na adaptační proces okolnosti nástupu do domova pro seniory?

DVO2 Jaký vliv měly zažité životní návyky na adaptační proces po nástupu do domova pro seniory?

DVO3 Jaký vliv mají rodinné a přátelské vztahy na adaptační proces?

DVO4 Jaký vliv má poskytovaná péče personálu a zázemí domova na adaptační proces?

8 Metodika

8.1 Metodický postup

Pro výzkum v empirické části byla použita strategie kvalitativního výzkumu. Byla použita metoda dotazování. Rozhovory byly prováděny s uživateli Domova pro seniory, kteří byli vybráni na základě kvótového záměrného výběru.

Výzkum probíhal ve dvou fázích. Nejprve byl realizován předvýzkum, následně se uskutečnil vlastní výzkum.

8.2 Popis výzkumného nástroje

Pro sběr dat byla použita kvalitativní technika sběru dat, metoda dotazování, technika polostrukturovaného rozhovoru s předem stanovenými otevřenými otázkami. Jak uvádí Miovský (2006), tato technika je nejrozšířenější podobou metody rozhovoru, kdy tazatel má připravené předem určené schéma rozhovoru, které je pro něj závazné.

Podle Hendla (2016) je polostrukturovaný rozhovor určitou střední cestou, která se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a pružností celého procesu získávání informací.

Disman (2011) uvádí, že při polostrukturovaném rozhovoru se respondent stává spoluautorem výzkumu a otázek. Tím je výzkumníkovi umožněno lépe porozumět dané problematice a porozumět respondentovu myšlení.

Rozhovor byl strukturován na základě čtyř dílčích výzkumných otázek. Z těchto otázek byl následně vytvořen scénář pro rozhovor dle návodu. V rámci předvýzkumu byla ověřena vhodnost, srozumitelná formulace a časová náročnost otázek. Rozhovor trval přibližně 40 minut.

8.3 Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl vytvořen pomocí metody kvótového záměrného výběru. Kvótový záměrný výběr je forma záměrného výběru, kdy máme stanovenou kvótu pro výběr osob z identifikovaných podskupin. Miovský (2006) definuje záměrný výběr výzkumného vzorku jako postup, kdy cíleně vyhledáváme a vybíráme osoby podle jejich určitých vlastností. Významným předpokladem pro užití této metody je znát a

popsat kritéria, podle nichž je možné podskupiny základního souboru rozlišit (Miovský, 2006).

Celkem bylo osloveno 5 informantů z Domova pro seniory Pohoda v Netolicích, kteří naplňovali kvótní podmínky a všichni byli ochotni zapojit se do výzkumu a poskytnout rozhovor. Všichni informanti byli předem informováni o prováděném výzkumu, byli seznámeni s otázkami a souhlasili s uveřejněním dat.

Jako kvóty byly stanoveny: Informanti z Domova pro seniory Pohoda, kteří jsou schopni a ochotni odpovídat na otázky, věkové kategorie nad 65 let, s délkou pobytu tři měsíce až 1 rok, pobírající příspěvek na péči prvního nebo druhého stupně.

Tabulka č. 1 Sociodemografické údaje o informantech

Klient	Pohlaví	Věk	Délka pobytu v zařízení	Výše příspěvku na péči (stupeň)
A	žena	83	9 měsíců	1 st.
B	žena	80	6 měsíců	1 st.
C	žena	80	4 měsíce	2 st.
D	žena	84	6 měsíců	1 st.
E	žena	77	10 měsíců	2 st.

8.4 Předvýzkum

Miovský (2006) chápe předvýzkum jako možnost ověřit si, zda vhodnost zvolené techniky sběru dat, vhodná formulace otázek a časový prostor pro rozhovor přinese očekávanou kvalitu dat. Domnívá se (Miovský, 2006), že základním předpokladem pro úspěšný výzkum je dokonalá znalost prostředí a poměrů dané cílové skupiny.

V této fázi výzkumu byla oslovena informantka z Domova pro seniory Pohoda, která splňovala podmínky výzkumu, avšak nebyla do vlastního výzkumu zahrnuta. Předvýzkum proběhl dle navrženého schématu, kdy uživatelka odpověděla na všechny položené otázky. Následné odpovědi informantky domova potvrdily, že navržené schéma rozhovoru bude moci být použito pro vlastní výzkum.

8.5 Způsob zpracování dat

Při zpracování kvalitativních dat byla použita metoda vytváření trsů. Metoda vytváření trsů slouží k tomu, abychom seskupili určité výroky do skupin. Tyto skupiny vznikají na základě vzájemné podobnosti mezi identifikovanými jednotkami. Základním principem této metody je srovnávání dat (Miovský, 2006).

8.6 Harmonogram výzkumu

Harmonogram výzkumu byl rozdělen do čtyř fází. V první fázi výzkumu byla provedena rešerše dostupné literatury a informací k danému tématu. V druhé fázi v termínu říjen 2016 až leden 2017 na základě analýzy získané literatury byla vytvořena teoretická část bakalářské práce. V únoru 2017 proběhla třetí fáze ve formě předvýzkumu k ověření vhodnosti zvolené techniky sběru dat. Následně se v únoru 2017 uskutečnil vlastní výzkum s uživateli Domova pro seniory Pohoda. V poslední fázi byla provedena analýza získaných dat a jejich interpretace.

Fáze	Období realizace	Činnost
1. fáze	září - říjen 2016	rešerše literatury, získání informací k danému tématu
2. fáze	říjen 2016 - leden 2017	analýza literatury, sepsání teoretické části
3. fáze	únor 2017	realizace předvýzkumu a vlastního výzkumu

4. fáze	březen - duben 2017	interpretace získaných dat
----------------	---------------------	----------------------------

9 Výsledky a jejich interpretace

V této části bakalářské práce jsou prezentována data, která byla získána kvalitativním výzkumem, technikou polostrukturovaného rozhovoru s informanty Domova pro seniory Pohoda.

Přímé citace informantů jsou ponechány autentické, bez jazykové úpravy.

DVO č. 1: Jaký vliv měly na adaptační proces okolnosti nástupu do domova pro seniory?

Z výpovědí dotazovaných osob vyplynuly 2 nejvíce zmiňované okolnosti, které ovlivnily seniora natolik, že se rozhodl pro nástup do domova pro seniory. Informanti opakovaně uváděli nemožnost postarat se sami o chod domácnosti, poté co zůstali v životě bez manžela či partnera, „*Na všechno okolo baráku jsem už sama nestačila.*“

Dalším důvodem byla myšlenka nebýt nikomu z rodiny na obtíž a přítěž, „*Dcera je hodně nemocná a ještě by se starala o mě.*“ Další z oslovených se rozhodla jít raději do domova než bydlet v bytě bez výtahu, „*Mohla jsem jít k dceři, ale ta bydlí ve městě, ve třetím patře bez výtahu, co bych tam dělala.*“

Čtyři dotazovaní se rozhodli sami pro nástup do domova a nikdo je v jejich rozhodování neovlivňoval, „*Na první návštěvu mě vezli známí, nechtěla jsem, aby se o tom rodina dozvěděla.*“ Jedna informantka nastoupila do domova po vzájemné dohodě s vnukem, který se již o ní nemohl dále starat, „*Byla jsem špatná na nohu a nemohla jsem se pohybovat, vnuk musel chodit do práce, tak jsme se takhle domluvili.*“

Výběr rezidenčního zařízení záležel hlavně na vzdálenosti od rodiny, kladných referencích a dobré pověsti domova, „*Všichni mi říkali, že tenhle má dobrou pověst a že jsou tady všichni hodný.*“

Z rozhovorů vyplynulo, že jediným požadavkem, který informanti před nástupem do domova uváděli, byl jednolůžkový pokoj, „*Chtěla jsem být sama a dělat si věci podle svého, já chodím brzy spát a co kdyby sme to měly každá jinak?*“ Dvěma informantkám

se požadavek splnil, ostatní byli umístěni na dvoulůžkový pokoj, „*Co se dalo dělat, ale mám hrozně hodnou spolubydlící, každý večer si podáme ruce, popřejem si dobrou noc, ona mi pohladí tu moji chromou ruku a jdeme spát.*“

Obavy z nástupu si informanti nepřipouštěli. Vypovídali, že byli s nástupem smířeni, jelikož měli čas se na změnu připravit, „*Já čekala 2,5 roku, takže jsem se vlastně těšila a obavy sem neměla.*“ Další informantka domov před nástupem dobře znala a věděla, že o ní bude dobře postaráno, „*Tady se o mě postarají a dobře se postarají.*“

Shrnutí DVO č. 1

Z rozhovorů vyplývá, že nejčastěji se senioři rozhodli pro odchod do domova z důvodu neschopnosti postarat se nadále o dům a domácnost, na kterou po smrti manžela již nestačili. V návaznosti na tuto skutečnost nechtěli přidělovat další starosti své rodině, proto si tedy sami zvolili dobrovolný odchod do domova pro seniory. Na příchod do domova měli dostatečný čas se psychicky připravit a byli s tímto faktem smířeni. Seznámení s novým domovem byli všichni ještě před nástupem, měli dostatečné informace o domově včetně kladných doporučení. Informanti vyslovili před nástupem do domova jedno shodné přání, tj. přidělení jednolůžkového pokoje. Obavy, které by mohly být spojeny s příchodem do nového prostředí si převážně nepřipouštěli. K lepší adaptaci přispívá, pokud je senior připraven na nové prostředí a smířen s nástupem do domova.

DVO č. 2: Jaký vliv měly zažité životní návyky na adaptační proces po nástupu do domova pro seniory?

Informanti uváděli jako hlavní nezvyk ranní vstávání. Ráno personál chodí uklízet pokoje v půl sedmé. I když se snaží klienty nebudit, senioři se někdy i přesto vzbudí, „*Doma jsem se budila třeba okolo devátý hodiny, to tady není možný, ale tak potom po snídani si ještě chvíli poležím.*“ I přesto shledávají informanti život v domově pohodlnější než v rodném domově, „*Tady nic nemusím, zatápět, nosit dříví, vařit, prát, všechno mám hotový a spíš jsem zlenivěla.*“

Oslovení informanti vítají zájmové a volnočasové aktivity, které domov nabízí. Všichni informanti pravidelně navštěvují vyrábění, cvičení nebo předčítání. Oblíbené je i pravidelné promítání filmů, „*Každý pátek máme promítání v jídelně, předtím si společně něco upečeme a to se tam potom rozdává a jí.*“ O aktivitách se dovídají z rozvrhu plánovaných akcí, který visí v přízemí na nástěnné tabuli. Upozornění na konání jednotlivé aktivity je též hlášeno do pokojového rozhlasu všem obyvatelům domova. Společné setkání a povídání si o různých věcech informanti vítají, „*Jsem vdova, celý den jsem byla sama, tak jsem si povídala s pejskem.*“ Pokud zdravotní stav informantů dovolí, snaží se trávit volný čas krátkými procházkami mimo areál domova, „*Jsmo tři ženský, který jsme schopný každý den chodit ven, tak hodinu tam strávíme.*“ nebo v létě v nově vybudovaném altánu v zahradě domova.

Informanti uvedli, že nyní mají více času na své zájmy, kterým se dříve věnovat nemohli z důvodu nedostatku času a starostí o domácnost. Nyní se věnují háčkování, pletení a též přečtou více knih než dříve, „*Ted' háčkujú kamarádce obal na mobil a támhle mám rozpletenou čelenku pro vnouče, to bych doma vůbec nemohla.*“ Nabízené aktivity informantům dostačují a nic nového by nezaváděli, „*Činností je tady spousta, mně tady nic nechybí, každý si vybere to, co ho baví.*“

Návyky, které si přinesli informanti z domova, jim kromě časného vstávání nedělají žádné potíže přizpůsobit se režimu domova.

Shrnutí DVO č. 2

Oslovení informanti si zvykli na režim domova a osobní návyky, které měli zažité, jim nijak život v domově neztěžují. Zvyknout si museli jen na ranní vstávání, na které z předešlého domova nebyli navyklí. Vstávání v ranních hodinách kompenzují dřívějším ulehnutím ke spánku nebo poledním odpočinkem. Volný čas v domově tráví tím, co je baví, věcmi na které jim v rodném domově nezbyval čas. Pravidelně navštěvují volnočasové aktivity a velmi se na ně těší, včetně času tráveného ve společnosti ostatních seniorů. Doma povětšinou byli celý den sami a společnost jim dělala pouze televize, rádio nebo pes. Z výpovědí informantů vyplynula úleva, že již nemusejí vykonávat pravidelné činnosti typu praní a žehlení prádla a jsou rádi, že tyto služby jsou v domově automaticky zajištěny. Při procesu adaptace je žádoucí vytvořit takové podmínky, aby senior pocítil co nejméně změn a přechod byl co nejplynulejší.

DVO č. 3: Jaký vliv mají rodinné a přátelské vztahy na adaptační proces?

Všichni informanti udržují se svými blízkými nadále velmi vřelé vztahy. Četnost návštěv se liší hlavně vzdáleností rodinných příslušníků od domova pro seniory. *„Dcera za mnou dojíždí každý týden, taky se zastaví, když jede za vnukem do Třeboně nebo pracovně do Budějovic.“* Některé informanty navštěvuje rodina pravidelně každý den *„Vnuk za mnou chodí každý den, máme hrozně dobré vztahy, povídá mi, jak se měl v práci a v pátek si mě bere na víkend k sobě, vlastně je to tady pro mě takový internát.“* Jiná z informantek vypověděla, že jí kromě rodiny navštěvují i její dvě kamarádky, které se u ní pravidelně střídají. *„Mám dvě moc hodný kamarádky, známe se celý život a měly jsme společnou práci, tak mi přijdou říct nějaký drby.“*

Někteří informanti vypověděli, že se před nástupem s rodinou vídali častěji, ale i přesto se je rodina snaží pravidelně navštěvovat. *„Jsou z daleka, tak mě nemůžou tak často navštěvovat, ale tak si aspoň telefonujeme.“*

S ostatními obyvateli domova udržují informanti dobré vztahy, tomu napomáhá i pravidelné setkávání se na aktivizačních a společenských akcích. O některých obyvatelích domova si dotazovaní informanti myslí své: *„Předtím jsem bydlela s paní a ta byla taková divná, za celý den nepromluvila slovo a pořád měla zapnutou televizi, to mi nevyhovovalo.“*, *„Teď jsem s moc hodnou paní, úplně si vyhovíme a máme se moc rádi.“*

Z odpovědí informantů vyplynulo, že z bývalého domova si vzali pouze fotografie, květiny a obrazy, které mají vystavené v pokoji. Ostatní věci zanechali v bývalém domově. *„Vzala jsem si jen to, co vidíte kolem sebe, tu televizi mi sem pořídila dcera, abych mohla večer koukat na televizi.“*, *„Nábytek je nový, pěkný, tak mi tu nic nechybí.“*

Komunikaci s okolím a blízkými považují oslovení informanti za důležitou. Pokud něco potřebují, svěří se sestřičkám nebo rodině. Informantům splývá úloha sestřičky a postava klíčového pracovníka. *„Na začátku u mě byla sestřička a ptala se mě, co jako chci a jestli mi něco nechybí, všechny jsou tady moc hodný a starostlivý.“*

Shrnutí DVO č. 3:

Všichni informanti jsou navštěvováni rodinnými příslušníky nebo přáteli. Kontakty s rodinou neztratil žádný z informantů. Svou rodinu vnímají jako symbol jistoty a pomoci. O svých blízkých se zmiňují jen v dobrém. Četnost návštěv je velmi pravidelná. Vztahy mezi obyvateli domova jsou vřelé, avšak na pokojích se obyvatelé navštěvují zřídka. Z osobních věcí, si informanti vzali s sebou do domova převážně fotografie svých blízkých, obrazy a květiny. Ostatní věci nepovažovali za důležité. Dotazovaným informantům není znám pojem klíčový pracovník. Role pečovatelky, sestry a klíčového pracovníka informantům splývá. Proces adaptace seniorům jednoznačně ulehčuje rodina, ale též personál, který svým lidským a příjemným přístupem v mnoha situacích nahrazuje rodinné příslušníky.

DVO č. 4: Jaký vliv má poskytovaná péče personálu a zázemí domova na adaptační proces?

Informanti opakovaně uváděli, že poskytovaná péče klientům domova je na vysoké úrovni. Informanti, kteří jsou schopni samostatně se pohybovat, mají snahu personál příliš nezatěžovat a vykonávat si své potřeby především sami. *„Já pomoc sestřiček nepotřebuji, všechno se snažím udělat sama, jsou tady jiný lidi, který potřebují pomoc a je jich hodně.“* Informanti, kteří pobírají příspěvek na péči v 2. stupni, potřebují pomoc personálu například při mytí hlavy nebo při zajištění doprovodu na jednotlivé kulturní a společenské akce. Veliká spokojenost vyplývá z výpovědí informantů v oblasti úklidu a udržování čistoty na pokojích. *„Pořád tady někdo uklízí, ráno v půl sedmý začínají, potom setrou prach, nejlepší je to s prádlem, ráno jim ho dáte a odpoledne mi ho přinesou vypraný.“*

V domově informanti nic zásadního nepostrádají. *„Nevím, co bych řekla, mám tady všechno, co potřebuju.“* Jedné z informantek chybí místo, kde by mohla mít své muškáty, které si pěstuje *„Nějaká místnost, kde bych mohla mít kytky, takhle mi to dcera musí vozit na zimu domu.“*

Z rozhovorů vyplynulo, že největším úskalím při nástupu do domova bylo pro informanty ranní probuzení v časných hodinách a pro některé orientace v budově domova. *„Měla jsem pro sebe takové poznávací znamení, abych věděla, kdy jsem na svém patře - velkou barevnou koláž páva.“*

Dotazovaná informantka uvedla, že si ještě nezvykla na to, že je v domově pro seniory. *„Já mám pořád pocit, že sem nepatřím, je to tady takový přestárlý hlavně věk 80 a 90 let.“* Pokud jsou informanti s něčím nespokojeni nebo potřebují poradit, zeptají se sestřiček nebo rodiny. Mají možnost využít schránku v přízemí, která slouží k podávání stížností a podnětů, ale nikdo z dotazovaných ji nepoužil ani o tom neuvažuje.

První týdny bezprostředně po nástupu popisují informanti různě. Někteří věděli, co je čeká, znali prostředí domova a byli na změnu dopředu připraveni, *„Já jsem zdejší, znám domov i personál.“* Ostatní vypověděli, že jim pomáhala hlavně rodina, která je často navštěvovala a zajímala se, jak se jim daří a zda jsou spokojeni. Informanti vypověděli, že personál jim při nástupu vše ukázal, též se představil, ale jména si senioři nezapamatovali. *„Sestřička se mi představila, ale jméno nevím. Potom mi všechno ukázala a byla moc hodná.“*

Shrnutí DVO č. 4:

Přístup personálu byl hodnocen informanty velmi pozitivně. Informanti se snaží postarat se o sebe především sami a pomoc personálu vítají jen při složitějších činnostech, např. mytí hlavy nebo jako doprovod na jednotlivé akce domova. Informanti vyzdvihovali starostlivost a ochotu pečovatelek s čímkoliv pomoci. Též úklid a čistota domova je informanty hodnocena kladně.

V domově informanti nic zásadního nepostrádají. Jednohlasně se shodli, že je o ně dobře postaráno.

Největším úskalím při nástupu do domova bylo pro informanty časně ranní vstávání, pro některé orientace v domově, kdy v některých případech potřebovali pomoc personálu.

V prvních týdnech informantům pomáhala především rodina svými návštěvami nebo telefonáty a též personál, který vždy ochotně poradil nebo pomohl. Z rozhovorů

vyplýnulo, že senioři mají v domově větší pohodlí a jistotu, že je o ně postaráno hlavně po stránce zdravotní. Hlavně v počátku adaptačního procesu je velmi důležitý citlivý a vstřícný přístup zaměstnanců domova, kteří velkou měrou přispívají ke spokojenosti seniorů.

10 Diskuse

Diskuse je vedena ke každé dílčí výzkumné otázce a je zachován autentický způsob výpovědi informantů. Pro výzkumné závěry této bakalářské práce byly stanoveny 4 dílčí výzkumné otázky, ze kterých byly získány odpovědi pro tuto práci.

Diskuse DVO č. 1: Jaký vliv měly na adaptační proces okolnosti nástupu do domova pro seniory?

Hlavními impulsy pro vyhledání domova byla neschopnost postarat se o dům a domácnost, ve kterém informanti bydleli většinou již sami a nechtěli svými potřebami obtěžovat rodinu a blízké. Právě k setrvání v dosavadním domově potřebuje senior dle Čevela et al. (2012) pomoc od rodiny či pečovatelských služeb. Často si rodina dle Haškovcové (2010) vyčítá umístění seniora do domova jako osobní selhání. Dotazovaní informanti nevstupovali do zařízení náhle a mohli se na očekávanou změnu připravit. Kopecká (2011) vnímá připravenost a dobrovolnost vstupu seniora do domova jako polehčující okolnost v prvotní fázi adaptačního procesu a k lepšímu přijetí nové životní etapy. Matoušek a kol. (2013) tvrdí, že zachování a podpora důstojnosti člověka by mělo být jedno z hlavních kritérií při rozhodování, do jakého zařízení senior vstoupí. Dle Kopecké (2011) senior pociťuje jako velkou zátěž a ztrátu zázemí právě přechod do nového prostředí.

Též samota sužovala vypovídající informanty, kdy právě živost a možnost komunikace s ostatními seniory v domově pro ně byla vítaná změna. Na osamocení v dosavadních domovech poukazuje také Čevela et al. (2012). Všichni dotazovaní uvedli, že odchod do domova bylo jejich vlastní rozhodnutí, ke kterému je nikdo nenutil. Tento fakt svědčí o smíření se s nastalou situací a plynulejšímu přechodu do nového prostředí. Právě dobrovolnost a možnost zvolení si nového domova dle svého přání usnadňuje počáteční proces adaptace. Informovanost informantů o budoucím domově byla velmi dobrá. Informanti měli před vstupem dostatek informací o jejich novém domově, což jistě přispělo k lepšímu pocitu, že o ně bude v budoucnu dobře postaráno. Hauke (2011) se domnívá, že jednání se zájemcem je dlouhý proces a neměl by být uspěchán, jelikož je

zásadní pro další spolupráci. Vytváří se základy důvěry mezi seniorem a personálem domova a právě důvěra a pocit bezpečí v budoucím domově přispívá k lepšímu průběhu adaptačního procesu.

Výzkum ukázal, že informanti měli jedno shodné přání, a to mít svůj vlastní pokoj. Dle Dvořáčkové (2012) se u seniorů zvyšuje touha po soukromí a okolí by mělo tuto volbu respektovat. Malíková (2011) doplňuje, že personál by se měl vždy snažit respektovat přání seniora.

Diskuse DVO č. 2: Jaký vliv měly zažité životní návyky na adaptační proces po nástupu do domova pro seniory?

Senior je při vstupu do domova seznámen s denním řádem. Denní řád je orientační, přizpůsobuje se aktuální situaci, osobnímu zájmu a přání klienta. Informanti uváděli jako nezvyk po nástupu do domova časně probuzení a vstávání. Čevela et al. (2012) poukazuje na přijetí nové situace, kdy je nutné mobilizovat motivaci a adaptovat se na vzniklou situaci. Je velmi důležité, aby služby byly opravdu podpůrné, plánované a poskytované s ohledem na seniora, proto poukazuje (Čevela et al., 2012) na důležitost individuálního plánování, které by mělo být zaměřeno především na člověka samotného. Poskytování sociálních služeb by mělo dle Holczerové (2013) směřovat k zachování dovedností a schopností klienta. Šamánková (2011) doplňuje důležitost poznání seniorů takových, jací jsou a snažit se je vést k rozvinutí jejich schopností. Altintas et al. (2016) souhlasí s tím, že zapojení se do činnosti s ostatními seniory napomáhá k motivačním procesům a k adaptaci na nové prostředí. Hauke (2011) upozorňuje na důležitost jednání se seniorem v jeho domácím prostředí, které vede k lepšímu pochopení sociální situace a nastínění budoucí péče a pomoci. Znalost detailů z osobního života před vstupem seniora do domova může vést k lepšímu průběhu adaptačního procesu.

Adaptační proces ovlivňuje zachování si co nejvíce zvyklostí, aktivit a vztahů, které senior vykonával před vstupem do domova. Informanti hojně využívají nabízené volnočasové aktivity pořádané v domově a jsou rádi, že mohou svůj čas vyplnit činnostmi, které je baví, obohacují a přispívají k soběstačnosti klienta. Snížená

soběstačnost může vést dle Novákové (2011) ke změně zažitého způsobu života, nečinnosti a ztrátě sociálních kontaktů. Jako žádoucí vnímá Matoušek (2013) podporu a usilování o zachování aktivit, které dříve senior vykonával, s přihlédnutím k aktuálním možnostem.

Výsledky výzkumu potvrzuje Sak a Kolesárová (2012) když uvádí, že senioři tráví nejčastěji svůj volný čas četbou knih a časopisů, sledováním televizoru nebo posloucháním rozhlasu.

Havrdová (2010) tvrdí, že každý jedinec má svůj hodnotový systém, který ale není pevný a neměnný a často bývá ovlivněn konkrétní situací, kterou řeší nebo prožívá. Doplnuje (Havrdová, 2010), že své chování osoba směřuje k naplnění věcí, které jsou pro něj důležité. Dotazovaní informanti se shodli, že nabídka volnočasových aktivit je velmi pestrá a mohou si vybrat podle osobního přání nebo náročnosti vykonávané aktivity. Jak uvádí Pokorná (2013) primární snahou personálu by mělo být udržení běžného denního harmonogramu seniora s maximální možnou mírou participace. Osoba se tak nestává objektem péče, ale spoluúčastní se rozhodovacích procesů v denních aktivitách (Pokorná, 2013). Chloupková (2013) doplňuje, že pomoc personálu musí spočívat v podpoře a rozvoji samostatnosti a motivovat k dalším činnostem.

Výzkum prokázal, že informanti jsou aktivnější v činnostech, na které jim v rodném domově nezbyval čas. Dříve museli vykonávat úkony spojené s domácností, které za ně nyní vykonává personál, což jim vyhovuje. Dle Kopecké (2011) dobrovolné přijetí nového životního stylu, nových kontaktů a přijetí svého nového životního úkolu přispívá k usnadnění průběhu adaptačního procesu.

Diskuse DVO č. 3: Jaký vliv mají rodinné a přátelské vztahy na adaptační proces?

Dotazovaní informanti ve svých rozhovorech často zmiňovali rodinné příslušníky, kdy právě rodina je v jejich situaci velkou oporou, radostí a smyslem života. Tento potvrzují i Dvořáčková (2012), která definuje rodinu v životě seniora jako jistotu, zázemí a

možnost pomoci v případě nesoběstačnosti. Wehner a Schwingnammer (2013) doplňuje, že je důležité zapojit rodinu při plnění přání a potřeb seniora.

Senioři jsou často svými rodinnými příslušníky v domově navštěvováni a též jim tyto návštěvy zpestřují a příjemněji pobyt. Holczerová (2013) souhlasí, že význam rodiny je pro seniora rozhodující, i když ubývá společné sdílení rodinných vazeb. Hrozenská a Dvořáčková (2013) se též domnívají, že v životě člověka hraje rodina nezastupitelnou roli a navozuje pocit, že senior je v rodině důležitý a žádaný. Gillernová et al. (2011) souhlasí, že rodina by měla umět vyjádřit podporu, zájem a zaujetí pro seniora. Bydlení ve fyzicky i vztahově známém prostředí dle Čevela et al. (2012) významně posiluje pocit jistoty, včetně pomoci v případě náhlé potřeby. Personál domova supljuje nepřítomnost rodinných příslušníků a je tedy žádoucí (Šamánková, 2011) poskytovat pomoc, podporu a inspiraci.

Informanti ve svých výpovědích uvedli, že navázání nových kontaktů a vztahů jim pobyt v domově zpříjemňuje. Vědomí přátelských vztahů jim usnadňuje dlouhodobý pobyt tím, že se mohou svěřit a popovídat o svých radostech i strastech s ostatními obyvateli domova nebo personálem. Při komunikaci by se měl personál snažit dle Malíkové (2011) o navození příjemné atmosféry, vstřícnosti, aktivního naslouchání a empatie.

Rodina dle Kurucové (2016) sehrává prioritní a nenahraditelnou úlohu zvláště v období, kdy osoby nejsou schopni se o sebe postarat a potřebují určitou péči a ochranu. Dodává (Kurucová, 2016), že každá rodina je jedinečný systém a nemůžeme předpokládat, že podoba rodinného fungování bude pro všechny rodiny jednotná. Holczerová (2013) doplňuje, že bezpečné rodinné zázemí je pro seniora zásadní, i když ubývá mezigenerační sounáležitosti.

Z výpovědí informantů vyplynulo, že role klíčového pracovníka není seniorům známa. Stírají se rozdíly mezi pojmy klíčový pracovník, pečovatelka, sestra. Pro informanty není důležité, jakou pozici v domově personál zaujímá. Klíčový pracovník by měl být vzdělaný dle Malíkové (2011) v oblasti individuálního plánování, aktuálních legislativních norem, v oblasti psychologie, správné komunikace, citlivostí a empatií k seniorovi. Personál domova by měl umět seniorům naslouchat, aby zjistil, jaké jsou

klientovo potreby, pomáhat jim je naplňovat a tím jim zajistil kvalitní život v domově pro seniory.

Diskuse DVO č. 4: Jaký vliv má poskytovaná péče personálu a zázemí domova na adaptační proces?

Přístup personálu hodnotili informanti velmi kladně. S poskytovanými službami jsou velmi spokojeni až překvapeni, v jaké míře jsou poskytovány. Dle Matouška a kol. (2013) je vizitkou domova pro seniory schopnost vytvořit zázemí, poskytovat dlouhodobou, vysoce náročnou zdravotní i ošetrovatelskou péči.

Informanti uváděli velkou ochotu personálu v uspokojování jejich individuálních potřeb. Čevela et al. (2012) doplňuje, že nelze uspokojovat pouze základní biologické potřeby, ale i potřeby psychické, sociální i spirituální.

Výzkum prokázal, že nejčastěji si informanti vzali s sebou do domova jen drobné osobní věci, jako jsou fotografie, obrazy, knihy nebo květiny. Tyto předměty se nevyklučují s dodržováním vnitřních pravidel domova, které umožňují vybavit si pokoj bytovými doplňky dle svých přání a představ a elektrickými spotřebiči.

Wehner a Schwinghamer (2013) doplňují, že je důležité obklopit se známými předměty z rodného domova a k zabydlení se v novém prostředí aktivizovat jak seniora samotného, tak rodinu. Procházková (2014) vnímá důležitost vlastních věcí jako usnadňující prvek v adaptačním procesu.

Informanti hovořili pozitivně o prostředí domova a spatřovali ho harmonické a domácké. Dle Matouška a kol. (2013) oživování vnitřního prostředí má přispívat k tomu, aby senioři mohli prožívat život co nejvíce podobný životu lidí mimo domov, rozvíjet svůj osobní potenciál, kreativitu a zachovalé schopnosti, a aby měli k dispozici vše, co v dané životní situaci potřebují z hlediska podpory zdraví, psychické pohody, sociálních kontaktů a duchovních potřeb.

Z výzkumu vyplynulo, že v prvních týdnech byla největší oporou informantům rodina a personál domova, který při nepřítomnosti rodinných příslušníků suploval rodinu.

Gillernová et al. (2011) souhlasí, že rodina by měla umět kreativně řešit situace, které život přináší a umět na ně adekvátně reagovat. Matoušek a kol. (2013) poukazuje na důležitost celoživotního vzdělávání personálu, které by mělo zabraňovat jevům, jako jsou zanedbání péče, syndrom vyhoření, ohrožení důstojnosti či porušování lidských práv. Důraz na znalosti a dovednosti personálu klade též Zacharová (2016), která vyzdvihuje právě žádoucí kvalitní zvládnání ošetrovatelské péče. V souvislosti s poskytováním péče je dle Havrdové a kol. (2016) potřeba přemýšlet více o lidech a jejich hodnotách než o výkonech. Též empatický přístup ke klientům a efektivní uplatňování komunikace je dle Zachové (2016) klíčové při zkvalitňování poskytované péče.

Veškeré služby, které jsou poskytované domovem pro seniory, jsou směřovány tak, aby uživatelé žili plnohodnotným a důstojným životem, který se bude přibližovat běžnému způsobu života vrstevníků (Domov pro seniory Pohoda, © 2016). Důležitost vzájemné komunikace mezi seniorem, jeho rodinou a personálem je dle Holmerové a kol. (2014) nezbytným předpokladem pro řešení složitých situací v životě člověka.

11 Závěr

Cílem mé práce bylo zmapovat faktory, které mají rozhodující vliv pro adaptační proces po přijetí do domova pro seniory.

V úvodu teoretické části jsem se zabývala pojmy stáří a stárnutí, významem rodiny, potřebami člověka a hodnotami lidského života, adaptačním procesem a též důležitostí role sociálního pracovníka.

V další části zaměřené prakticky byly stanoveny dílčí výzkumné otázky, kterým byla nadřazena hlavní výzkumná otázka. Cílem výzkumu bylo pokusit se blíže zmapovat proces adaptace seniorů po přijetí do domova, a jaké faktory ho nejvíce ovlivňují. Metodou kvalitativního výzkumu jsem získala a vyhodnotila odpovědi na dílčí otázky vzniklé z 5 polostrukturovaných rozhovorů podle předem připraveného scénáře.

Z odpovědí na okruh otázek k dílčí výzkumné otázce *„Jaký vliv měly na adaptační proces okolnosti nástupu do domova pro seniory?“* se ukázalo, že pokud mají senioři dostatek času připravit se na přechod z domácího prostředí do domova pro seniory, není pro ně změna prostředí vnímána tak negativně. Nejčastější důvody odchodu z domova jsou neschopnost postarat se o domácnost a dům, nebýt nikomu na obtíž, samota a zdravotní důvody.

Z odpovědí na okruh otázek k dílčí výzkumné otázce *„Jaký vliv měly zažité životní návyky na adaptační proces po nástupu do domova pro seniory?“* vyplynulo, že senioři byli zvyklí ráno déle spát a po nástupu do domova uvítali, že již nemusejí vykonávat pravidelné povinnosti, které byly spojeny s péčí o domácnost a dům. Svůj volný čas věnují činnostem, které před nástupem do domova nemohli vykonávat, protože na ně nezbýval čas ani síla.

Z odpovědí na okruh otázek k dílčí výzkumné otázce *„Jaký vliv mají rodinné a přátelské vztahy na adaptační proces?“* výzkum ukázal, že pro seniory je rodina přístavem jistoty a bezpečí a v životě seniora zaujímá nejdůležitější roli. Rodina a přátelé jim jsou oporou a jistotou.

Z odpovědí na okruh otázek k dílčí výzkumné otázce *„Jaký vliv má poskytovaná péče personálu a zázemí domova na adaptační proces?“* vyplynulo, že poskytované

personální a materiální zázemí má velký vliv na pohodu seniora. Senioři se snaží být co nejvíce soběstační, ale v určitých činnostech potřebují pomoc personálu. Prostředí domova navozuje domácí atmosféru, kterou senioři vítají.

Období adaptace by nemělo být podceňováno a měla by být osobě poskytnuta zvýšená kvalitní a profesionální péče. Velmi důležitý je individuální přístup ke každému jednotlivci, naslouchání jeho přání a potřeb a též určitá míra empatie. Z výsledků vyplývá, že adaptační proces usnadnila znalost domova a personálu ještě před nástupem do zařízení a velmi vítaná je mezi seniory aktivizační činnost. Doporučila bych do informačního a propagačního letáku domova včlenit právě informace o poskytovaných aktivizačních činnostech, o kulturních a společenských akcích. Zmíněné informace tiskoviny zcela postrádají. Též zmínit volnočasové aktivity i na internetových stránkách domova. Též zapojení dobrovolníků do aktivizace seniorů při vyplnění jejich volného času nebo jednorázové výpomoci při výletech by mohlo být vhodným doplňujícím prvkem.

Závěry výzkumu mohou být inspirací personálu domova k uvědomění si, jak mohou pomoci k lepšímu průběhu adaptačního procesu seniora, většímu pochopení potřeb a přání člověka samotného.

12 Seznam použitých zdrojů

1. ALTINTAS, E., DE BENEDETTO, G., GALLOUJ, K., 2016. *Adaptation to Nursing Home: The Role of Leisure Activities in Light of Motivation and Relatedness. Archives of Gerontology and Geriatrics.* 70 (5-6), 8-13. doi: 10.1016/j.archger.2016.12.004.
2. ADAMS, R., DOMINELLI, L., PAYNE, M., 2009. *Practising Social Work in a Complex World. 2nd ed. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.* ISBN 0230218644.
3. BUŽGOVÁ, R., 2015. *Paliativní péče ve zdravotnických zařízeních: potřeby, hodnocení, kvalita života.* 1. vydání. Praha: Grada. Sestra. ISBN 978-80-247-5402-4.
4. ČEVELA, R., ČELEDOVÁ, L., KALVACH, Z., HOLČÍK, J., KUBŮ, P., 2014. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří.* Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4544-2.
5. ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L., 2012. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky.* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3901-4.
6. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele.* Čtvrté nezměněné vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.
7. Domov pro seniory, Pohoda, © 2016. [online]. Netolice: Domov pro seniory, Pohoda. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.pohodanetolice.cz/pages/domov.html>
8. DUDOVÁ, R., 2015. *Postarat se ve stáří: rodina a zajištění péče o seniory.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR. Knižnice Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-182-4.
9. DVOŘÁČKOVÁ, D., 2012. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory.* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4138-3.

10. GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V., RYMEŠ, M., 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing. Psyché. ISBN 978-80-247-2798-1.
11. HARRIS, J., WHITE, V., 2013. *A Dictionary of Social Work and Social Care*. Oxford: Oxford University Press. Oxford paperback reference. ISBN 978-0-19-954305-2.
12. HAŠKOVCOVÁ, H., 2010. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.
13. HAUKE, M., 2011. *Pečovatelská služba a individuální plánování: praktický průvodce*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3849-9.
14. HAVRDOVÁ, Z., 2010. *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb*. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích. ISBN 978-80-87398-06-7.
15. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9
16. HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4697-5.
17. HOLMEROVÁ, I., 2014. *Dlouhodobá péče: geriatrické aspekty a kvalita péče*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5439-0
18. HROZENSKÁ, M., 2008. *Sociální práce so staršími ľudmi a jej teoreticko-praktické východiská*. Martin: Osveta. ISBN 978-80-8063-282-3.
19. HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4139-0.
20. CHLOUPKOVÁ, S., 2013. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4678-4.
21. JANDOUREK, J., 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3679-2.

22. KALVACH, Z., 2008. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2490-4.
23. KOPECKÁ, I., 2011. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3875-8.
24. KRHUTOVÁ, L., 2013. *Privatizace v sociálních službách pro seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7326-231-0.
25. KURUCOVÁ, R., 2016. *Zátěž pečovatele: posuzování, diagnostika, intervence a prevence v péči o nevyléčitelně nemocné*. Praha: Grada Publishing. Sestra. ISBN 978-80-247-5707-0.
26. KUTNOHORSKÁ, J., CICHÁ, M., GOLDMANN, R., 2011. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3843-7.
27. LANGE, J., W., 2012. *The Nurse's Role in Promoting Optimal Health of Older Adults: Thriving in the Wisdom Years*. Philadelphia: F.A. Davis Co.. ISBN 978-0-8036-2245-6.
28. MALÍK HOLASOVÁ, V., 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4315-8.
29. MASLOW, A., 2014. *O psychologii bytí*. Vyd. 1. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0618-7.
30. MATOUŠEK, O., KŘIŠŤAN, A., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
31. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
32. MLÝNKOVÁ, J., 2011. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3872-7.
33. NOVÁKOVÁ, R., 2011. *Pečovatelsví II.: učební text pro žáky oboru Sociální péče - pečovatelská činnost*. V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-531-2.

34. PHILIPS, J., AJROUCH, K., HILLCOAT-NALLÉTAMBY. S., 2010. *Key Concepts in Social Gerontology*. Los angeles: SAGE, SAGE key concepts. ISBN 978-1-4129-2272-2.
35. POKORNÁ, A., KOMÍNKOVÁ, A., SCHNEIDEROVÁ, M., PINKAVOVÁ, H., 2013. *Ošetrovatelství v geriatrii: hodnotící nástroje*. Praha: Grada Publishing. Sestra. ISBN 978-80-247-4316-5.
36. PROCHÁZKOVÁ, E., 2014. *Práce s biografií a plány péče*. První vydání. Praha: Mladá fronta. Sestra. ISBN 978-80-204-3186-8.
37. SAK, P., KOLESÁROVÁ, K., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5
38. SLEPIČKA, P., MUDRÁK, J., SLEPIČKOVÁ, I., 2015. *Sport a pohyb v životě seniorů*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3110-3.
39. ŠAMÁNKOVÁ, M., 2011. *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci aplikované v ošetrovatelském procesu*. 1. vyd. Praha: Grada. Sestra. ISBN 978-80-247-3223-7.
40. ŠÍDLOVÁ KUNSTOVÁ, N., ŠÍDLO, L., 2016. *Perspektivy vývoje kapacit v domovech pro seniory v Jihočeském kraji*. Kontakt. (2), 113-122. ISSN 1212-4117.
41. VÁVROVÁ, S., 2014. *Doprovázení v pomáhajících profesích*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0087-1.
42. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, 2006. In: Sběrka zákonů České republiky, částka 164, s. 7026. ISSN 1211-1244.
43. THOMAS, W., H., 2010. *What Is Old Age For?* [online]. [cit. 2016-03-03] Dostupné z: <http://bmcgeriatr.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12877-016-0224-3>.
44. WEHNER, L., SCHWINGHAMMER, Y., 2013. *Smyslová aktivizace v péči o seniory a klienty s demencí*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4423-0.

45. ZACHAROVÁ, E., 2016. *Komunikace v ošetrovateľskej praxi*. Praha: Grada Publishing. Sestra. ISBN 978-80-271-0156-6.

46. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálnych službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, 2006. In: Sbíрка zákonů České republiky, částka 37, s. 1270. ISSN 1211-1244.

13 Přílohy

1. Návod na rozhovor
2. Informovaný souhlas

Příloha č. 1 Návod na rozhovor

Otázky k DVO 1: Jaký vliv měly na adaptační proces okolnosti nástupu do domova pro seniory?

1. Povězte mi, rozhodl/la jste se sám/sama pro odchod do domova nebo Vás někdo ovlivnil?
2. Proč jste si vybral/la tento domov pro seniory?
3. Jaké důvody Vás vedly k nástupu do domova?
4. Povězte mi, jaké přání nebo požadavek jste měl/la před nástupem?
5. Byla nějaká věc (nebo okamžik), které jste se obával/la?

Otázky k DVO 2: Jaký vliv měly zažité životní návyky na adaptační proces po nástupu do domova pro seniory?

1. Kterých společenských a kulturních akcí pořádané v domově se zúčastňujete?
2. Popište mi, jak se po nástupu změnily Vaše životní (denní) návyky?
3. Je nějaká aktivita nebo činnost, která Vám v domově chybí?
4. Povězte mi, jak Vám vyhovuje bydlení v domově?
5. Popište mi Váš běžný den?

Otázky k DVO 3: Jaký vliv mají rodinné a přátelské vztahy na adaptační proces?

1. Povídejme si o vaší rodině, jaký kontakt udržujete se svými blízkými?
2. Změnil se nějak vztah s rodinou po nástup do domova?
3. Povězte mi, jaké máte vztahy s ostatními obyvateli domova?
4. Které oblíbené věci jste si vzal/la s sebou do domova?
5. Jak Vám vyhovuje spolupráce s klíčovým pracovníkem?

Otázky k DVO 4: Jaký vliv má poskytovaná péče personálu a zázemí domova na adaptační proces?

1. Jak vnímáte přístup personálu domova?

2. Je v domově něco, co zde postrádáte, co Vám chybí?
3. Co pro Vás bylo největším úskalím při nástupu do domova?
4. Je nějaká věc, na kterou jste si ještě nezvykl/la?
5. Popište mi, jak probíhaly první týdny bezprostředně po nástupu do domova?

Příloha č. 2 Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas k účasti na výzkumu k bakalářské práci na téma „Adaptační proces seniorů v Domově pro seniory Pohoda“

Prohlašuji, že jsem by/a seznámen/a s podmínkami a průběhem výzkumu. Souhlasím s nahráváním rozhovoru na audio zařízení pro účely výzkumu, který bude popsán v bakalářské práci studentky 3. ročníku Jihočeské university v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulty, Veroniky Babůrkové. Byl/a jsem poučen/a, že v rámci výzkumu mi bude zachována anonymita, že údaje poskytované pro účely tohoto výzkumu budou použity pouze pro účely této práce a že kdykoliv mohu z výzkumného šetření odstoupit.

V Netolicích.....

---

podpis informanta